

Маршук Л.М., аспірант
Хмельницький національний університет

МОНІТОРИНГ ПОКАЗНИКІВ РІВНЯ ВИКОРИСТАННЯ РЕСУРСНО-ФІНАНСОВОГО ПОТЕНЦІАЛУ ПІДПРИЄМСТВА

Маршук Л.М. Моніторинг показників рівня використання ресурсно-фінансового потенціалу підприємства. Розглянуто функції проведення моніторингу фінансово-господарської діяльності підприємств, реалізація яких призводитиме до підвищення рівня результативності функціонування. Досліджено основоположні методи здійснення моніторингу показників господарювання підприємства. Розкрито головні етапи моніторингу ресурсно-фінансового потенціалу підприємства. Визначено концептуальні засади проведення моніторингу можливостей господарюючого суб'єкта. Наведено диференційовану систему показників, яка використовується в процесі управління ресурсними та фінансовими можливостями.

Ключові слова: ресурсно-фінансовий потенціал, моніторинг показників потенціалу, промислові підприємства.

Маршук Л.Н. Мониторинг показателей уровня использования ресурсно-финансового потенциала предприятия. Рассмотрены функции проведения мониторинга финансово-хозяйственной деятельности предприятий, реализация которых приведет к повышению уровня результативности функционирования. Исследованы основополагающие методы осуществления мониторинга показателей хозяйствования предприятия. Раскрыты главные этапы мониторинга ресурсно-финансового потенциала предприятия. Определены концептуальные основы проведения мониторинга возможностей хозяйствующего субъекта. Раскрыта дифференцированная система показателей, которая используется в процессе управления ресурсными и финансовыми возможностями.

Ключевые слова: ресурсно-финансовый потенциал, мониторинг показателей потенциала, промышленные предприятия.

Marshuk L.M. Level indicators monitoring of enterprise resource and financial potential use. The article deals with the functions of monitoring the financial and economic activity of enterprises, the implementation of which will lead to an increase in the level of functioning performance. The basic methods of level indicators monitoring of enterprise resource and financial potential use are investigated. The main stages of monitoring the resource and financial potential of the enterprise are revealed. The conceptual principles of business entity possibilities monitoring are defined. The differentiated system of indicators is implemented, which is used in the process of resource and financial management.

Key words: resource and financial potential, level indicators monitoring, industrial enterprises.

Постановка проблеми. Формування та використання ресурсно-фінансового потенціалу підприємств промисловості, зокрема машинобудівної галузі, є важливим аспектом їх розвитку. Ці питання вимагають особливого підходу в розрізі всіх управлінських ланок підприємства. Здійснення оцінювання та аналізу ресурсних та фінансових можливостей є вагомим фактором успішного виконання поставлених поточних та стратегічних планових цілей діяльності.

Для ефективної фінансово-господарської діяльності на підприємстві повинна бути розроблена та впроваджена система моніторингу показників, що відображають фінансовий стан та перспективу залучення ресурсів. Таким чином, підприємство матиме можливість згрупувати отриману інформацію про стан господарювання для прийняття ефективних управлінських рішень. Проблематичність побудови системи для моніторингу показників ресурсно-фінансового потенціалу полягає у виокремленні саме тих,

за якими можна провести ефективне оцінювання потенціалу господарюючого суб'єкта, зважаючи на особливості його діяльності, середовище, в якому воно функціонує, стан економіки та рівень впливу низки чинників на виробничу та збутову діяльність.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У працях багатьох вітчизняних науковців висвітлено питання щодо оцінювання, аналізу та управління потенціалом підприємства, проведення моніторингу фінансово-господарської діяльності, зокрема й засад формування та ефективного використання ресурсного та фінансового потенціалу. Дослідження в даному напрямі проводилися такими вченими, як І.А. Кінаш, Л.Г. Ліпич, О.С. Федонін, Л.І. Федулова, В.В. Шкроміда, І.С. Пипенко та ін.

Нинішні ринкові умови, у яких ведуть власну фінансово-господарську діяльність вітчизняні підприємства, вимагають удосконалення теоретико-методичних підходів до формування системи показників оцінювання ресурсно-фінансового потенціалу

для подальшого контролю над розвитком можливостей підприємства, збільшення обсягів виробництва й рівня конкурентоспроможності продукції, зростання прибутковості діяльності, наближення (відповідності) європейським стандартам якості продукції, розширення ринків реалізації продукції машинобудівної галузі.

Постановка завдання. Метою статті є розкриття особливостей проведення моніторингу ресурсно-фінансового потенціалу господарюючого суб'єкта та формування системи показників для оцінювання поточних та перспективних можливостей промислових підприємств.

Виклад основних результатів. Нині існує чимала кількість наукових бачень щодо трактування моніторингу як процесу, як функції управління та послідовності його проведення в аспекті отримання достовірної інформації про фінансово-господарську діяльність. Розглядаючи моніторинг як функцію управління, головним його завданням можна вважати збирання інформаційних даних для проведення на їх основі достовірного оцінювання із прогнозуванням як обов'язкового елементу менеджменту на підприємстві.

Досліджуючи особливості проведення моніторингу показників ресурсно-фінансового потенціалу підприємства, варто розглянути функції, які ним мають виконуватися у фінансово-господарській діяльності суб'єкта. Від повноти та достовірності показників, що використовуватимуться під час оцінки, залежатимуть і прийняті відповідними спеціалістами управлінські рішення. Наявні системи дослідження економічних процесів на макрота мкрорівнях дають змогу проводити оцінювання та прогнозування обсягів виробництва продукції та розподілу валового внутрішнього продукту, державних фінансів і фінансів реального сектора економіки у цілому й за галузями, інфляційних процесів, інвестиційної діяльності, номінальних та реальних курсів національної валюти. Зазначені дослідження економічних процесів на макрорівні є актуальними для виявлення глобальних взаємозв'язків основних макропоказників, включаючи узагальнюючі показники фінансів реального сектора економіки та інструментарію грошово-кредитної політики.

Впровадження на підприємствах системи моніторингу дає можливість у певний необхідний проміжок часу здійснювати оцінювання тенденцій розвитку його економічного стану та формувати дані щодо стану економічної кон'юнктури та змін умов функціонування на вітчизняному ринку. За допомогою моніторингу можна оперативіно здійснювати аналіз фінансового становища підприємства та найвагоміших чинників, що визначають його інвестиційну активність, у взаємозв'язку з інструментами грошово-кредитної політики. Промислові підприємства здійснюють свою діяльність не тільки у власних інтересах, а й в інтересах акціонерів. Це призводить до відповідного дотримання відповідальними

фахівцями термінів збирання та опрацювання даних, оскільки саме від достовірності та своєчасності надання інформації про функціонування підприємства залежить ефективність управлінської діяльності. Без своєчасного та повного збору й обробки інформації відповідно до запланованого графіку, а також без її опрацювання в системі менеджменту унеможливується ефективна діяльність. Одержані результати оцінювання та моніторингу діяльності управлінським персоналом використовуються не тільки для обґрунтування фінансового становища підприємства, а й для пошуку шляхів підвищення результативності господарювання [1, с. 2435].

Моніторинг фінансово-господарської діяльності (показників господарювання) кожного підприємства здебільшого ґрунтується на двох основоположних методиках. Згідно з першою методикою, використовуючи формалізовані та неформалізовані показники фінансово-господарської діяльності, застосовуються математико-статистичні підходи (коефіцієнти кореляції, оцінки математичного сподівання тощо), що дають змогу сформулювати прогноз господарювання суб'єкта. Другий ураховує динаміку системи та її функціонування. Ця модель більшою мірою використовує макроекономічні показники і містить характерні залежності розвитку підприємства від них. У теоретико-практичному аспекті початковим етапом проведення моніторингу підприємства має бути загально-управлінська система із налагодженим зворотнім зв'язком: кінцевою метою побудови системи моніторингу фінансово-економічних показників є формування механізму, що дає змогу отримати ефективну інформаційно-аналітичну базу для поточного регулювання діяльності підприємства. Вагомим принципом процесу організації проведення моніторингу діяльності на підприємстві є дотримання цілеспрямованості, тобто визначення конкретного параметру економічних категорій, які в повному обсязі характеризують дійсний стан підприємства на галузевому ринку, особливості господарювання та рівень факторів впливу на діяльність [2, с. 132].

Моніторинг рівня використання фінансового потенціалу господарюючого суб'єкта відповідними фахівцями може проводитися за такими етапами:

- визначення наявності та величини фінансових можливостей на основі розрахунку вартості діючого бізнесу;
- визначення рівня забезпеченості й ефективності використання фінансових ресурсів на основі розрахунку системи аналітичних показників фінансового стану;
- дослідження рівня організації фінансового менеджменту;
- формування інтегрального показника як індикатора наявності й використання фінансового потенціалу підприємства, що дає змогу спрогнозувати майбутній стан, виявити невикористані резерви та підвищити ефективність діяльності [3, с. 190].

Розрахунок інтегрального показника рівня фінансового потенціалу суб'єкта господарювання $I_{\text{фін.п.}}$ на основі кореляційно-регресійного аналізу можна проводити за формулою:

$$I_{\text{фін.п.}} = \kappa_0 + \kappa_1 BB + \kappa_2 \Phi C + \kappa_3 O\Phi M, \quad (1)$$

де $\kappa_0, \kappa_1, \kappa_2, \kappa_3$ – вагові коефіцієнти чинників фінансового потенціалу;

BB – підсумковий показник вартості бізнесу;

ΦC – підсумковий показник фінансового стану;

$O\Phi M$ – підсумковий показник рівня організації фінансового менеджменту на підприємстві [3, с. 192].

Сукупність методів оцінювання ресурсного потенціалу господарюючого суб'єкта розподіляють на витратні, ресурсні, результативні й узагальнені системні методи. Перші зазначені методи оцінки ресурсних можливостей – витратні, ґрунтуються на використанні окремого показника, що відображає затрати підприємства (показники затратовіддачі, затратоємкості, рентабельність витрат). Ресурсні методи засновані на показнику, що враховує оборот роздрібною торгівлі і прибутку (ресурсовіддача). Результативні методи оцінки ресурсного потенціалу підприємства передбачають оцінку використання ресурсного потенціалу за складом основних економічних показників. У цьому разі використовуються такі види показників, як: узагальнюючий показник ефективності використання ресурсного потенціалу; узагальнюючий показник ефективності виробництва; показник ефективності конкретного ресурсного потенціалу. Узагальнюючі методи оцінювання ресурсних можливостей підприємства базуються на визначенні рівня отримання ефекту від їх застосування в процесі діяльності. При цьому визначають узагальнюючий показник динаміки ефективності застосування ресурсних можливостей, показник економічної ефективності використання ресурсного потенціалу підприємства, зведені

показники ефективності ресурсного потенціалу підприємства [4, с. 98].

На нашу думку, на підприємстві може використовуватися концепція різнобічної системи проведення моніторингу ресурсно-фінансового потенціалу, що передбачатиме виконання низки управлінських дій для інформаційно-аналітичного забезпечення в системі менеджменту господарюючого суб'єкта (рис. 1).

Показники залежно від рівня впливу на результативність господарювання можна розподілити на інтенсивні й екстенсивні. Під інтенсивними розуміються показники, що характеризують ефективне використання наявних структурних елементів економічного потенціалу в процесі діяльності підприємства. Поняття екстенсивних показників пов'язане зі збільшенням (зростанням) абсолютних кількісних значень показників оцінювання потенціалу, яке не призводить до підвищення ефективності використання його структурних елементів. До таких показників, наприклад, належать: зростання чисельності працівників підприємства, збільшення обсягу матеріально-технічних засобів, збільшення витрат на науково-технічну інформацію тощо [5, с. 105].

Величину ресурсного потенціалу промислового підприємства характеризує низка показників, а саме:

- реальні можливості підприємств у тій чи іншій сфері економічної діяльності;
- обсяги ресурсів і резервів, як залучених, так і не залучених у виробництво;
- спроможність менеджерів до використання ресурсів для створення продукції, товарів і послуг із метою отримання максимального прибутку;
- форма підприємництва і відповідна організаційно-правова структура [6, с. 180–183].

У процесі формування й використання ресурсно-фінансового потенціалу підприємств управлінським персоналом для оцінювання, аналізу й моніторингу

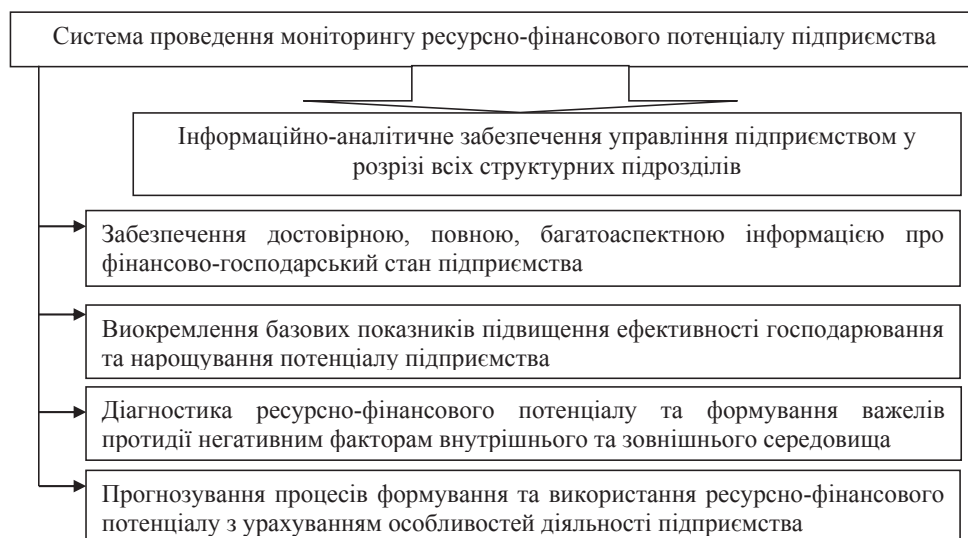

Рис. 1. Схема концептуальних засад проведення моніторингу ресурсно-фінансового потенціалу підприємства

застосовуються показники, що відображають рівень фінансово-економічного стану [7] (рис. 2).

Економічний аналіз ресурсно-фінансового потенціалу підприємства здебільшого передбачає використання його фінансового складника. Пояснюється це явище фактом приналежності кожному з фінансових показників встановленого нормативу, який у процесі аналітичних процедур порівнюється з одержаними фактичними даними, тому унеможливується наявність універсальної методики оцінювання рівня фінансового потенціалу підприємств.

Оцінювання рівня ефективності формування та використання ресурсного потенціалу господарюючого суб'єкта можна здійснювати, використовуючи показники ресурсовіддачі та ресурсоемності. Ці показники зазвичай розраховуються як у цілому (загальні), так і за окремими елементами (землеємність, зарплатоемність, енергоемність, матеріалоемність, амортизаційність). За умови перевищення ресурсовіддачі та нижчої ресурсоемності зростає результативність використання можливостей суб'єкта господарювання.

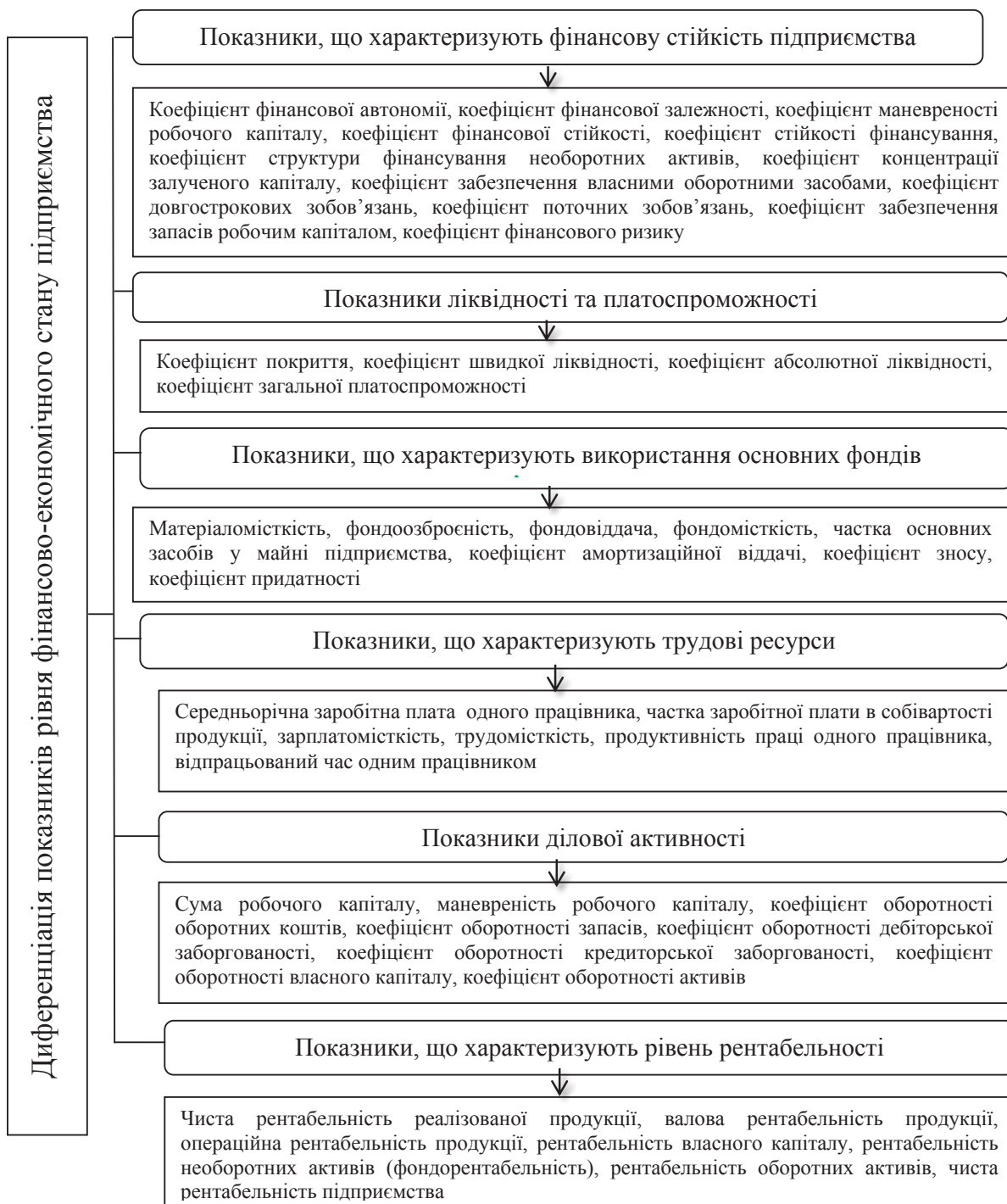

Рис. 2. Диференціація показників рівня фінансово-економічного стану підприємства

У процесі оцінювання ресурсного потенціалу порівнюються дані фактично отриманих рівнів показників із нормативним значенням. Нормативом показника, наприклад ресурсоемності, вважається мінімально необхідна кількість ресурсів, які повинні бути на підприємстві для виробництва одиниці продукції певного виду або 1 грн. її вартості в загальному. При цьому якщо наявна ресурсоемність є вища за нормативну, йдеться про досить низьку ефективність використання ресурсного потенціалу підприємства.

Важливим елементом системи оцінки ефективності використання ресурсного потенціалу є обраний підхід до оцінки. Існують такі основні підходи: ресурсний, функціональний (структурний), цільовий, синергійний, бенчмаркінговий. Ресурсний підхід передбачає порівняння одержаних результатів від використання певного елемента ресурсного потенціалу до витрат відповідного елемента. Функціональний (структурний) підхід являє собою систему методів і методичних прийомів, орієнтованих на визначення раціональної структури ресурсного потенціалу підприємства за обраними функціональними підсистемами. Цільовий підхід до оцінки спрямований на визначення відповідності результатів використання елементів ресурсного потенціалу поставленим цілям діяльності підприємства. Синергетичний підхід дає змогу розглядати ресурсний потенціал не як просту суму ресурсів, а як відображення можливості їх сукупного використання. Бенчмаркінговий підхід дає можливість порівняти власні результати використання ресурсного потенціалу з кращим досвідом інших підприємств галузі. За ресурсного підходу до оцінки ефективності необхідно порівнювати отриманий від використання ресурсного потенціалу результат із витратами на досягнення цього результату. З огляду на те, що нині домінує ціннісно-орієнтований підхід до управління потенціалом підприємства, пропонується врахувати це й під час побудови системи показників [8, с. 70].

Аналіз ресурсовіддачі має значний вплив на рівень ефективності використання підприємством

залученого ресурсно-фінансового забезпечення. Узагальнені показники ресурсовіддачі не дають відповіді на запитання, як вони використовуються. Навіть під час аналізу рівня й динаміки цих показників, обчислених за товарною продукцією, спостерігається різна тенденція. Крім того, слід мати на увазі, що товарна продукція, виготовлена на підприємстві, містить і ту частину вартості, яка створена за межами підприємства (уречевлена праця) і перенесена живою працею із засобів виробництва на виготовлену продукцію. Ці обставини спричиняють зміну динаміки ресурсовіддачі господарюючого суб'єкта. Показники ресурсовіддачі дають загальні характеристики процесу ресурсовикористання, а питання рівня якості, безпосередньої вартості й ефективності залишаються поза увагою. Разом із тим їх рівень, як плановий, так і фактичний, недостатньо використовується керівництвом та іншими фахівцями для оцінки якості системи нормування ресурсу. У сучасних умовах традиційний аналіз та оцінка рівня використання кожного з великої кількості застосовуваних на підприємстві ресурсів не можуть задовольнити потреби управління ефективністю господарювання суб'єкта [9].

Висновки. Кожне підприємство має власну систему показників, за якими визначаються використання та розвиток ресурсно-фінансового потенціалу, а кожний включений у цю систему показник має достатньою мірою відображувати окремий вид діяльності, стан певної ланки виробничої системи. На сучасному етапі функціонування підприємств, як у вітчизняній практиці, так і у світовій (на галузевому, міжнародному й глобальному рівнях), існує тенденція до зменшення рівня ефективності застосування наявних ресурсів. Дослідження даної проблематики є досить актуальними та вимагають подальшого опрацювання, адже охоплюють усі сфери народного господарства. Окремий показник з обраної сукупності, що формуватиме загальну систему оцінювання, повинен бути логічно обґрунтований для запобігання надмірній кількості обрахування показників або, навпаки, їх недостатній кількості.

Список літератури:

1. Солдатова М.А. Мониторинг деятельности промышленных предприятий на современном этапе / М.А. Солдатова, Л.Е. Лазаренко, О.А. Степанова // *Фундаментальные исследования. Экономические науки.* – 2015. – № 2. – С. 2432–2435.
2. Ліпич Л.Г. Мониторинг і його роль у визначенні фінансово-економічної стійкості машинобудівних підприємств / Л.Г. Ліпич, І.Д. Чуліпа // *Наукові записки. Серія «Економіка».* – 2010. – Вип. 13. – С. 130–140.
3. Шкроміда В.В. Методичні засади моніторингу фінансового потенціалу підприємства / В.В. Шкроміда, Н.Я. Шкроміда // *Актуальні проблеми розвитку економіки регіону.* – 2011. – Вип. 7(2). – С. 188–192.
4. Навроцький Н. Оцінка ефективності використання ресурсного потенціалу підприємства / Н. Навроцький // *Інтернаука.* – 2017. – Т. 2. – № 1(23). – С. 97–101.
5. Пипенко І.С. Формування системи показників оцінювання потенціалу підприємства / І.С. Пипенко // *Економіка транспортного комплексу.* – 2015. – Вип. 25. – С. 99–111.
6. Бачевський Б.Є. Потенціал і розвиток підприємства : [навч. посіб.] / Б.Є. Бачевський, І.В. Заблудська, О.О. Решетняк. – К. : Центр учбової літератури, 2009. – 400 с.
7. Потенціал підприємства: формування та використання : [підручник] / Н.В. Касьянова [та ін.] ; 2-е вид. перероб. та доп. – Київ : Центр учбової літератури, 2013. – 248 с.
8. Кінаш І.А. Показники ефективності використання складових ресурсного потенціалу в умовах переробного підприємства / І.А. Кінаш // *Науковий вісник Херсонського державного університету.* – 2015. – Вип. 14. – Ч. 1. – С. 68–71.
9. Вовк І. Класифікація ресурсів підприємства. Сучасні підходи / І. Вовк // *Соціально-економічні проблеми і держава.* – 2011. – Вип. 1(4) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://sepd.tntu.edu.ua/images/stories/pdf/2011/11/vippsp.pdf>.